

L'art de treballar el ferro a la Cerdanya

Raul Abad i Juli Río, dos escultors de mena arrelats a la seva estimada terra

A la Cerdanya, territori de clàssics artesans on encara existeixen oficis autèntics, hi trobem força feines entorn del ferro i la seva manipulació. Ja present en aquesta comarca des del temps dels poblats ibers i romans, el treball amb ferro respon *a priori* a les necessitats domèstiques i rutinàries, però des de l'antiguitat també és present en l'art. Tot i que podem trobar restes, forns i utensilis de ferro exposats en centres de recuperació històrica i arqueològica que avalen la memòria d'una societat feta a si mateixa per la duresa de l'aïllament i la lluita per la supervivència, es continuen descobrint peces amb finalitats decoratives que ens relaten altres aspectes de la cultura ancestral ceretana. I és que les matèries primeres són d'aquells que les veuen créixer, dels qui les treballen amb les mans, i dels que en gaudeixen amb cura i respecte. Com en Juli Río i en Raul Abad, dos escultors de mena arrelats a la seva estimada terra.

Text > **LAIA ESCOIN TONDA**, periodista

Fotos > **BERTA OLIVAS**

El taller de Raul Abad és una nau espaiosa, gèlida i amb una olor forta de ferro cremat. El trobem amb la seva màscara, assegut i immers en una constel·lació, fruit de les espurnes que deixa anar el seu bufador. Solda una mena de figura de papiroflèxia, i més tard m'assabento que es tracta de la insígnia de la seva «nova era». Sembla tret d'una pel·lícula rodada a l'espai interestel·lar, perquè la seva generació emana horitzó i exigeix confins de canvis i progrés. Nascut a la Cerdanya fa uns trenta anys, es defineix com un ferrer industrial molt entretingut pel volum de feina que l'acompanya aquest temps, i amb una vessant artística pròpia d'un geni en procés de descobriment.

Fa quinze anys que toca metall, el treballa i en viu. Les seves eines l'atrauen i l'abdueixen, mentre que ell s'hi

>> *Raul Abad amb una de les seves peces.*

>> *Abad en plena feina.*

amaga darrere, tot fent ballar el ferro a esquilades. La descriu com una «feina variant i creativa», que demana llum i música per posar-la en solfa. La seva estètica és desimbolta, i se sent com a casa quan engega màquines. Expressa agraïdament que la seva escola és la serralleria, i que se sent un privilegiat per poder treballar de quelcom que el fa vibrar. Fa portes, escales... i escultures en el temps lliure, perquè tot el que sigui «un projecte nou» és un camí per descobrir alguna cosa del ferro, com una autèntica dansa.

Amb un tros de filferro i tres sòcols de riu d'Isòvol va compondre la seva primera escultura, i en sorgí una formiga. N'ha recreat de grosses i de petites a partir del model, que per a ell representa un distintiu. I sempre que pot, la fa aparèixer en algun lloc dels encàrrecs que li fan. Pedres, fusta i altres matèries són les seves grans aliades en les obres. «Deixen respirar el ferro», ens explica. I, alhora, sense que ell ho sàpiga, regenera el planeta i li dona vida.

S'inspira, dibuixa, i comença la voràgine. El ferro li «desperta curiositat», i humilment manifesta que «intenta fer-hi coses». Troba ferradures de bou i en fa una taula, i així sovint. Però reco-

neix obertament que pica molt de ferro fred. Es necessita molta resistència, li ho reconec.

Aquest escultor arrelat a la muntanya respira àcids, manipula químics i fins i tot es mulla amb aigua de mar per donar acabats diferents al seu apreciat ferro... i de tots aquests tria l'envernissat natural i industrial, tot i que amb l'òxid també s'anima «perquè es descontrola» i li dona joc.

Sospita que l'escultura tradicional de forja seria un gran repte per a ell, però per això necessitaria tenir una forn i oli per deixar empavonat el ferro, perquè quedi ben negre. Però, què en pensarien, els seus discs de tallar, de polir, de soldar; els motors hidràulics i les matrius? A més, defensa que es pot arribar al mateix resultat de maneres diferents.

Sembla una feina terapèutica... Es tracta de trobar-se?, li pregunto jo. I amb un missatge clar contesta: «Sempre has de trobar quelcom diferent, una identitat teva».

Ara investiga amb les pintures primàries metal·litzades, banys cromats com els que es fan servir per a la xapa dels cotxes. Vol alterar l'ocell de paper, el seu ocell de paper. Tot en un context d'exquisidesa personal.

Amant de les escultures —«figuratives sobretot», insisteix—, afirma que arreu on viatja, recorre els espais per trobar-ne alguna, a manera de ritual imprescindible.

Ell també forma part de les noves generacions que obren camins i fissures al

Amb un tros de filferro i tres sòcols de riu d'Isòvol va compondre la seva primera escultura, i en sorgí una formiga. N'ha recreat de grosses i de petites a partir del model, que per a ell representa un distintiu. I sempre que pot, la fa aparèixer en algun lloc dels encàrrecs que li fan.

>> Juli Río, un romàntic empedreït del ferro.

sòl artístic. En Raul assegura que «per entendre i fer art lliurement, s'hauria de posar a l'abast de tothom; per crear una sinergia amb altres camps, com per exemple amb la salut. Provoquem que la gent es passegi o s'assegui mentre observa una escultura. No la limitem. Deixem que els que tenim intencions noves les fem arribar a tot arreu, sense que això comporti un negoci de concessions absurdes i poc productives».

La seva naturalesa carismàtica (i de vegades opaca) s'acompanya d'un discurs contundent, fresc i artísticament avantguardista. Són les noves fornades d'escultors, insinuadors, incitadors i inspiradors. Amb la mirada cap al futur, i amb una clara tendència a desdir el que ha establert el classicisme artístic, sobretot per la manera d'explotar-lo deliberadament, contesta a la lluita per la llibertat d'expressió.

Li han proposat exposar a Barcelona, però —exigent amb ell mateix i amb la seva obra—, fins que no trobi el color que busca, no deixarà veure les peces a gairebé ningú.

Anuncia que actualment té una fita, un projecte per al seu estimat territori, la Cerdanya. Vol fer escultura de caràcter urbà per donar sentit a un indret i que aquest «marqui una empremta meua i a la vegada nostra». Però anhela i reivindica suport per part dels organismes públics.

El seu talent es nodreix d'un pensament de societat tangible i útil. És un melancòlic que adora les formigues i el filferro més senzill. Un ceretà que dona vida a elements propis de la seva terra. Un jove escultor que només somia aconseguir el cromatge perfecte per a la seva escultura inquieta, i que simbolitza la seva nova etapa, la seva energia. Un artista que desitjaria llevar-se cada matí amb una escultura per enginyar, i viure de l'art sense pretensions.

En Raul adverteix: «La vida és una guerra..., fa vertigen», però jo li recordo unes altres paraules seves: «La rigidesa del ferro modelat és moviment». Per tant, la vida sense batalles no seria vida, seria mort.

Juli Río i el ferro etern

L'artesà és, de mena, curiós. I en Juli n'és un. Compacte i resistent com la matèria que treballa, al mateix temps que un romàntic empedreït del ferro. De fet, li deu la seva felicitat. La forja el fa portar una «bona vida», ja que declara obertament que treballar en el que li agrada és el seu objectiu.

Passa els dies entre dues finestres i quatre parets, algunes de fosques, totes cobertes de sutge, i amb un gran ventall d'artefactes propis d'un forjador que evocuen èpoques antigues. De fet, hi ha una cantonada d'aquest amagatall seu que simula una petita parada de mercat medieval itinerant, amb tot de martells de formes i orígens diferents, cisells i tenalles amortitzades, sacs de carbó que donen un caliu encisador i una enclusa de 1896 de procedència pintoresca.

Fill de la comarca dels blancs i els verds, de la qual va marxar, de la qual es va enyorar, i a la qual va tornar sabent que no l'abandonaria més. Es passeja entre el taller i la seva galeria d'art, que comparteixen vorera i totxana a Bellver de Cerdanya. Quan té temps lliure, puja a la muntanya i compon escultures amb pedres, que fotografia tot resistint-se a l'equilibri

>> Flames al taller de Juli Río.

i que desfà en acabat per desafiar l'art.

La força i la pertinència són les seves aliades a l'hora de picar fort i modelar un cos sòlid, però tolerant a altes temperatures. Gairebé podríem dir que ell és un objecte forjat més; insubordinable a les lleis comercials i tan empàtic amb personatges de trajectòria indiscutible dins l'esfera de les arts.

Veure'l en plena tasca d'artesa ens fa adonar de la seva dedicació i del seu ofici. Un cos robust, i unes eines rígides i pesants amb què crea una sinergia per donar forma a elements, peces i escultures. Una vida dedicada al pentagrama del ferro al foc.

Defensa amb tenacitat que no entén un artista sense un arte-sà al darrere, i és que gairebé vint anys de treball amb les mans adobades pel foc, el cop ferm i el metall cruent li donen crèdit. «La meua feina no és mecànica», es consola, i tot el que l'envolta és benvingut a casa seva. La seva obra és latent, i commemora l'art eloqüent que expressa i remou el públic. Tot el que esculpeix és incitador sense ser excitant, i procura «fer-ho bé perquè la gent ha d'entendre l'art perquè tingui sentit», tot i que li costa compartir la seva escultura. És «molt meua», diu amb gest de recel; evita haver-la d'explicar extensament, i comparteix la teoria amb altres artistes

que si la gent no entén el que vols expressar, no ho has fet bé.

La seva primera escultura representava els plecs de la mel quan vessa: «La seva puresa dibuixa aquest perfil», i recorda una altra peça seva, la de *La dona prostrada*. Aquestes obres bé podrien compondre una sèrie sobre la resiliència de les dones i la seva fortalesa suau al llarg de la història.

L'ésser humà i les seves circumstàncies, així com la natura efímera, són

fogues inspiradors per a aquest escultor autodidacte, tot i que reconeix que encara no ha trobat una musa per esculpir algú, ni una expressió de natura viva, ni tampoc la tècnica perfecta que s'autoexigeix. Es complau a ell mateix en primera instància quan dona forma, se sent honest i lleial al perfeccionisme que el caracteritza.

En Juli accepta un procés «creatiu, no productiu». Aquí radiquen les seves pretensions com a artista, i destaquen els seus inicis i orígens com a forjador artesà.

Insisteix en aquest distintiu i el compara amb l'executòria d'una no-

vel·la. Advocant que si algú s'endugués unes paraules escrites a mà, cap escriptor podria reproduir-les amb exactitud total i, per tant, ja no seria la mateixa obra. Ell defineix l'escultura com un «ofici brutal», amb tota la passió que comporta, i surt en defensa seva dient que les seves escultures no són mai iguals, no són rèpliques.

Com qualsevol escultor, no descarta descobrir l'escultura amb altres complexitats, així com altres materials per modelar. Imagina la fusta o el formigó abraçant la seva obra, fins i tot la pedra. El mineral el fascina, i la seva complexitat el sedueix, però reconeix que esculpir una roca és un ofici d'anys.

Les seves paraules emparen i conserven una gran devoció per aquest ofici i art, que, segons ell, no existeixen l'un sense l'altre. Entre els artesans també hi ha una gran germanor, que ell acull amb admiració: «Compartim caràcter i som afins en gairebé tot», assegura.

És un escultor crític, exigent amb el gremi, però de discurs melancòlic, que demana respecte pel sentit de l'art en tota la seva essència. I és que

considera que «la paraula *escultor* et marca un camí traçat socialment, i que en certa manera t'obliga a fer un recorregut entre galeries i exposicions. I si només les vull dibuixar per complaure'm a mi?». No encaixa que la gent vulgui les escultures per fer bonic a casa seva, quan porten la seva ànima a dins. Ell es reconeix com a forjador, i encara li costa veure's com a artista.

En Juli no podria entendre la vida sense artesanía, sense res a les mans per treballar. Porta forjat a la sang el caràcter d'un ferrer de duresa palpable, tot i que sovint deixa entreveure un esqueix d'humor entorn de la professió. Les hores treballant amb un mateix sovint ofeguen la sociabilitat, però el talent compartit pot fer despertar una empatia impressionant a les persones.

En Raul i en Juli han compartit moments, feines i trobades amb altres ferrers. Entre ells es dediquen bones i apreciades paraules, i es guarden una gran admiració conjunta, tot i que els seus camins són força divergents. Ambdós continuen descobrint el seu preuat ferro, i no abandonen la idea de continuar superant-se en projectes i peripècies pròpies dels genis. I és que són dos escultors amb un mateix entusiasme, dues generacions amb una mateixa saviesa. Les seves tècniques diferents modelen una mateixa matèria amb dos estils i un sol propòsit. En definitiva, són persones antípodes, però amb una mateixa premissa: l'art és universal i l'artista és d'un mateix.

>> Rió darrere d'una de les seves creacions.